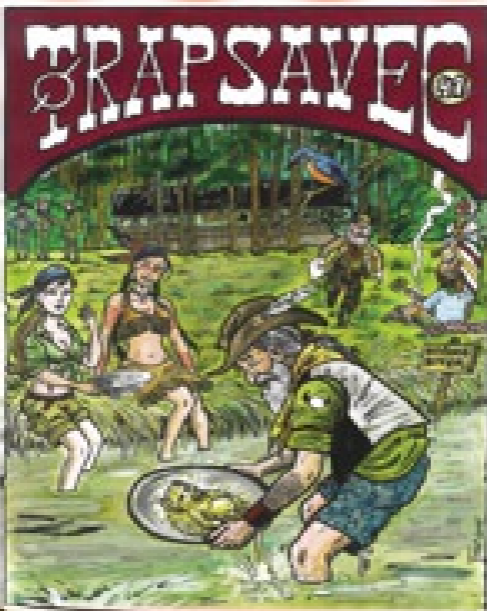

2015

Katrena z lazov

Viera Večeřová - Ribana

3. místo Próza Oldpsavci

Kedysi sme sa s mojím Tonkom hrávali na náhodu. Dvaja chudobní študenti, čo sa mali radi a radi cestovali. Keď to nešlo po svete, tak aspoň kúsok za humná. Zozbierali sme mince po vreckách a Tonko ich vysypal na pult: „Dva lístky, prosím! Na najbližší vlak.“

Pani za prepážkou nás poznala, nikdy nám nevydala lístok do rovnakej stanice.

A odtiaľ sme sa vydali rovno za nosom. Občas sme stopli nákladiak s pivom alebo rebriňák so senom. Spali sme, kde prišlo, často aj pod hviezdami, obaja stúlení pod jednu deku. Alebo nás úplne neznámi ľudia prichýlili na noc za pomoc pri kosení sena či výmenou za košík dubákov.

Koľko neznámych miest sme takto spoznali!

Po škole sme sa vzali.

Prišli deti, kúpilo sa auto a z túlania bez cieľa sa stali rodinné výlety s pevným itinerárom. Tešili sme sa, ako si budeme užívať na penzii.

A Tonka mi odviedla zubatá s kosou. Smútila som za ním rok, potom som sa naštvála. Doparoma, čo som odsúdená naveky len vypekať buchty, vyvárať perkelt a segedín, štrikovať svetre a rozprávať sa s mačkou? Aj stará mama má nárok zaštrajkovať si!

Rysoval sa pevný víkend. Stará vandračka si poradí aj bez osobnej stráže!

Položila som na prepážku mincu najvyššej hodnoty: „Prosím si lístok.“

„Kam?“

„Hocikam!“

„Ale aká cieľová stanica?“ rozčuľovala sa dáma za prepážkou.

„Mne je to fakt jedno.“

„Nezdržujte,“ kričal na mňa ujko v rade za mnou, nazlostený, že možno

nestihne svoj osobák na záhradku,-a či na ryby? Na chrbte mal ruksak s priviazanou skladacou stoličkou a puzdrom na udicu.

Pokladníčka konečne pochopila, vytlačila mi lístok, navigovala ma na tretí perón a vzápätí ma maličký motoráčik odviezol k neďalekým horám. Stanica ležala tak pol kilometra od dediny. Vydala som sa na opačnú stranu, pomezi lúky, kde sa pásli strakaté kravy a strážili ich ohradníky nabité elektrickým prúdom. Zrazu ohradníky zmizli, a v tej chvíli som asi prekročila bránu do iného sveta.

„Dobrý deň!“

Odzdravila som a iba potom som sa obzrela.

Babka ako usušená slivka vláči hore kopcom nošu nalámaných haluzí.

„Nechcete pomôcť?“ začínam osvedčenú taktiku.

„Načo? Ved' ja iba tamto bývam,“ mávla na domček uprostred lúk.

„Ty by si potrebovala pomoc! Sotva dýchaš do kopca. Kam si sa vybrala?“

„Len tak... Chodím a spomínam na muža, na mladosť...“

„Pod', moja, vyspíš sa u mňa pod strechou, o chvíľku je tma.“

Myslela som si, že prespím pod širákom, aj spacák mám so sebou. Ale babka je zrejme rada, že má návštevu.

Na dvore rastie oskeruša, hnedé plody vyzerajú ako maličké hrušky. Kedy som ich naposledy jedla?

„Ešte ich neprešľahol mráz,“ pozoruje ma babka. „A málokedy ich aj prešľahne. Adamko odvezie do pálenice, máme na zimu do čaju. Jabĺčka si natrhaj, sú dobré, sladké...Akí čerti ťa sem doniesli?“

„Iba tak som si vyšla.“

„Sem ku mne nikto nechodí iba tak. Pravda, dnes už zájdu radšej k doktorovi než k bylinkárke na lazy.“

Katrena, Katarína ma krstili, a teba ako?“

„Zuzana.“

„Zuzka... Astma ťa kvári, nemám pravdu?“

„Iba občas.“

„Na každú chorobu rastie bylina...v horách, na lúkach... Čaju ti navarím, počkaj,“a už prikladala do piecky. „Moja mati ma všetko naučila, ibaže ja nemám koho. Samí synovia, a také tajomstvá nepríslušia chlapovi. Dcéru máš?“

„Jednu, Janka sa volá, deti učí písať a čítať a dokonca aj anglicky.“

Katrena sa sucho zasmiala: „Také múdrosti sa deti v školách nenaučia, aké mňa naučila moja mama a ju jej mama. Babka, tá sa do rodiny vydala, zaúčala ju svokra. Iba ja nemám koho. Nevesty sa tomu smejú. Chcela by si?“ pozrela na mňa s nádejou.

Neviem, či som tá pravá, radšej som mlčala.

„Zuza, ty budeš asi dajaká študovaná,“ odhadla ma Katrena „Ja som sotva školu dochodila, v družstve pri kravách som robila, sestry tak isto, jediný brat šiel do učenia. A keď môj Ďuro chcel, aby sme sa vzali, povedala som mu, ja za tebou nikam nejdem, musíš ty sem za mnou. A tak zostal. Zle sme si nežili, doma sme mali kravku, ovečky kozy, sliepky, zajace... bolo sa čo oháňať, ale mali sme vždy čo jesť. Teraz už nevládzem. Ale nešla by som ti tam dolu ani za nič, aj ma deti volali, ale ja nie. Nech si ma päťami napred vynesú, prv ja nejdem. Iba v nedeľu do kostola... Polievky si dáš? Zemiaková!“

A už ťahala taniere a nalievala.

„Ale písať viem, nemysli si, aj moja mati vedeli, aj starká...aj takú knihu mám, čo sme pozapisovali o bylinách a tak...nevesty by sa mi vysmiali,“ stíšila hlas, „ale ja ti aj so stromami hovorím! Každý strom má dušu, ako človek. Duša stromu vyzerá ako žena, iba vlasy má zelené...niektorá je mladá ako tamtá jabloň, iná zasa stará ako tamtá oskeruša, čo ju vysadili nebohý dedo, keď sa narodil brat. Lebo tak to u nás chodí, keď sa narodí muž do rodiny, treba vysadiť veľký strom, čo odolá aj vetrisku, a keď dievka, vysadia jablonku, hrušku alebo slivku, aby ovocie niesla. Až dovečeriame, pôjdeme na návštevu.“

Neveľmi verím takýmto rozprávkam, ale keď som už tu... budem mať o čom rozprávať vnúčencom.

Katrena vzala lampu, petrolejku, vzala aj zvyšok zemiakovej polievky.

Polievku vyliala do misky na zápraží : „Mačka sem chodí od susedov, myši chytá na povale, iba ju chúd'a nemá kto nakrmiť. Mlieka by som jej dala, ale nemám, musím čakať, až príde sused s nákupom. Chodia skoro každú nedeľu,“ kývla k najbližšej streche. Aj mačka má dušu, neveríš?“ prepichla ma očami. „Ibaže sa modlí po svojom.Znáša mi na prah myšky, aby si zaslúžila večeru, však, Mica? Cudzím neverí, ani mne sa nedá pohladkať, keď nechce. U mňa na peci sa jej páči, až keď je vonku zima...No, poďme my, Zuza, kým sa celkom nezotmie. Takto za šera sa najradšej zjavujú. Duše stromov... Niekedy ti aj splnia pranie, ak majú náladu. Vynútiť sa to nedá. A najradšej majú toho, pre koho ich vysadili. Tamtá jablonka je moja, tamtá druhá najstaršej sestry Márie, tretia v rade druhej sestry Aničky a tá posledná, ktorá už usychá, tá je našej najmladšej sestry Betky, ktorej už niet. Muža mala ožrana, bil ju, až ju utrúpil. A tamto dolu pri studni vrba, tú otec vysadil, košíky plietol z prútia, ale vždy ju aj pekne poprosil, aj sa poďakoval za dary a košíky mal jedna radosť! A najmocnejší zo všetkých je dub nášho nebohého deda. Ten nevysadil nikto, vari len sojka stratila žalud',

keď si ho niesla do skrýše. Náš pradedo, ho našiel v tráve presne v tej chvíli, keď mu babica zakričala odo dverí, že má syna. A tak ho nechal rásť a než dedo vyrástol, bol jeho dub mocnejší než jeho ruka a teraz sa naň pozri, aký je! Keď slnko zapadá ako teraz, tieň mi hádže až na záhony so zeleninou. Taká vrba, to ti je tiež užitočný strom, na všetko, brehy potokov drží, aby ich povodeň nevzala, aj horúčku vyliečiš, ak nemáš na lieky, dobrá je na košíky, na ošatky na chlieb a veru aj na ploty! Hoci koza si s takým plotom poradí, tú treba len uväzovať... A teraz ticho, psst, aby sme ich nevyrušili.“

Nevidela som nič, iba takú ľahučkú hmlu, aká sa vždy steli po horách, keď nedávno spáchlo... Západ slnka ju farbilo do oranžova.

Katrena stála, akoby mala sama korene. A vtedy sa aj mne na chvíľku zazdalo, že sa od jedného stromu odlepila zelenovlasá postava, podišla ku Katrene, objala sa s ňou ako sestra so sestrou a hádam sa aj chvíľku rozprávali rečou ševeliaceho lístia. A možno to bol len vietor a tiene.

Sadla som si na medzu, aby som nerušila a dívala som sa, ako sa veľká oranžová slnečná guľa ponára do sivej hmly, najprv len kúštik, potom polovica a nakoniec v nej zmizla.

Vtedy sa aj Katrena pohla ku svojmu domu.

„Videla si ju?“ spýtala sa ma už dnu v izbe a podstrčila mi hrnček s čajom, voňal bylinami, za nič by som neuhádla, čo všetko v tom čaji je. „Prišla mi povedať, že tu dlho nebudem. Hádam do Vianoc, hádam do jari... Nepozeraj tak, o živote večnom sa píše iba v Biblii. Chcú to tu predať, moje deti, aj to viem. Škoda bude domu, kde sme sa všetci narodili, dajaký boháč si ho

prestavia na chatu, namiesto jabloní vysadí smreky a borievky, teraz je to tak v móde. Ale to predsa nie je tvoja starosť, Zuzka. Teba tam na druhej strane zatiaľ nečakajú. Vieš ako sa to tu hovorí, keď vyjde dúha, že je to most do neba. Ale iba pre toho, kto tu dole na zemi nezanechal nejakú dlžobu. Nie peniaze, nie bohatstvo, ale to, čo by dušu ťažilo. Tú knihu, Zuza, zanechám raz tebe. Dobre ju opatruj, aby sa múdrosť nestratila. Musíš mi len tamto do kalendára, čo visí na stene, napísať svoju adresu.“

Poslúchla som ju, hoci som príliš neverila, že by si spomenula.

Vyspala som sa v izbe voňajúcej starým drevom a bylinami, ktoré mi vo zväzkoch viseli nad hlavou.

„Zuzka, vstávaj!“ budila ma Katrena, len čo oschla rosa. „Máš pred sebou ďalekú cestu! Mne treba tamto dolu do kostola a tebe na stanicu, tiež dobrý kus cesty. Aby sa o teba deti nebáli! Máš dobré deti, držia pri sebe.“

„Ako to viete, Katrena?“

„Ja viem všetko,“ a múdro sa usmiala.

Vyprevádzala ma a mávala mi ešte od tej oskeruše konča plota.

Sľubovala som si, že sa za ňou zastavím, lenže poznáte to...

Stále odkladáte, až sa ten čas niekam vytratí a už nemáte možnosť povedať, čo ste chceli. Ako s mojím Tonkom. Rozprávam sa už len s fotografiou na

nočnom stolíku.

Asi o pol roka pri mojej bránke zazvonil poštár. Podal mi balíček, nadpísaný kostrobatým písmom, papier vyzeral, akoby dlho ležal niekde na polici a prášilo sa naň.

Otvorím, a ležala v ňom kniha, neumelo zviazaná v koži, celá popísaná nevpísaným písmom, boli v nej rady o bylinách, čo ktorá lieči, kedy ju treba zbierať a veru aj, ako s ňou čarovať. Áno, niektoré boli aj úsmevné, ale s láskou napísané.

Chvíľku som váhala, či si ju mám nechať, či ju nedať do múzea, do archívu... Raz ju tam darujem, ak ju nebude chcieť Janka. Zatiaľ ju mám u seba. Je v nej múdrosť generácií. A ten čaj proti astme, čo som tam objavila, mi naozaj pomáha.

Prišli moje narodeniny a Peter s Jankou sa rozhodli urobiť mi radosť. Kúpili mi ako trucovnú Katrenin domček, keď som o ňom toľko rozprávala. Vraj nebol drahý, v realitjke boli radi, že sa ho zbavili. Mám kam chodiť štrikovať, variť segedín, rozprávať sa s mačkou a aj so stromami. A vnúčatá stále žobronia, aby som ich vzala so sebou.

Mala by si radosť, Katrena z lazov.